

TALOUSNEUVOSTO

1.3.2013

Kokousmuistio 2/2013

Aika 27.2.2013 klo 8.00–9.30

Paikka Valtioneuvoston juhlahuoneisto

Läsnä Katainen Jyrki, puheenjohtaja
Arhinmäki Paavo
Fjäder Sture
Gustafsson Jukka
Haglund Carl
Häkämies Jyri
Ihalainen Lauri
Järventaus Jussi
Marttila Juha
Mäenpää Mikko
Niinistö Ville
Penttilä Risto E.J.
Räsänen Päivi
Urpilainen Jutta
Virkkunen Henna
Heinonen Olli-Pekka (at)
Hetemäki Martti (at)
Lilja Reija (at)
Linna Sirkku (at)
Soininvaara Osmo (at)
Turunen Joonas (at)
Vartiainen Juhana (at)
Åkerholm Johnny (at)
Sinko Pekka (s)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi aiheena olevan ”Matalapalkkatyö Suomessa”. Aiheesta alustaa tuoreen raportin pohjalta ylijohdaja Juhana Vartiainen Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta. Valmistellun kommenttipuheenvuoron käyttää tutkimusjohtaja Reija Lilja Palkansaajien tutkimuslaitoksesta. Sihteeristön keskustelun pohjaksi tilaamien taustaraporttien käsikirjoitukset oli jaettu etukäteen jäsenille kokouskutsun mukana.

Ennen varsinaista kokousasiaa pääministeri toivotti Martti Hetemäen tervetulleeksi mukaan talousneuvoston työhön pysyvän asiantuntijan ominaisuudessa. Pääministeri kertoi myös lyhyesti hallituksen tavoitteista edessä olevan puolivälin strategiaistunnon osalta. Hallituksen on määrä sopia yhteisistä tavoitteista hallituskauden loppuosalle sekä peruslinjauksista maaliskuussa tehtävää kehyspäätöstä varten.

Johnny Åkerholm kommentoi lyhyesti Italian vaalituloksen vaikutuksia rahoitusmarkkinoilla. Hallituksen muodostamisen kannalta hankalaksi arvioitu vaalitulostulos nosti korkoja paitsi Italiassa myös Portugalissa ja Espanjassa. Kun samaan aikaan tapahtui ns. pakoa laatuun, muun muassa Suomen, Ruotsin ja Alankomaiden korot laskivat. Tämän seurauksena korkoero Italiaan kasvoi jopa 0,5 prosenttiyksikköä, mitä voidaan pitää varsin voimakkaana reaktiona. Myös osakekurssit laskivat jonkin verran. Nähtäväksi jää, miten Italian tulos vaikuttaa EKP:n kriisimaita tukevaan politiikkaan, jonka yhtenä lähtökohtana on ollut apua tarvitsevien maiden kyky sitoutua tarvittaessa uskottaviin säästö-ohjelmiin.

2 Matalapalkkatyö Suomessa

Juhana Vartiainen (liite 1) esitteli yhdessä Osmo Soininvaaran kanssa laatimansa ”Lisää matalapalkkatyötä” raportin pääkohtia. Raportin lähtökohtana on, että Suomessa työmarkkinat eivät toimi pelkän peruskoulutuksen varassa olevien kohdalla. Heidän työllisyysasteensa (n. 60 %) on selvästi keskiasteen koulutuksen saaneita (n. 80 %) matalampi, mutta ansiotaso likimain samalla tasolla. Taustalla on sekä työvoiman kysyntään että tarjontaan liittyviä ongelmia.

Työn vastaanottamisen kannattavuuteen liittyvät tarjontaongelmat kärjistyvät erityisesti korkeiden asumiskustannusten kasvukeskuksissa. Muuttotappioalueilla myös kysynnän vähyys voi olla ongelma. Ongelmallisiksi erityisryhmiä ovat mm. yksinhuoltajat, nuoret naiset ja työmarkkinoille tulevat, ikääntyneet sekä terveydeltään vajaakuntoiset.

Suomessa ei-ansiodonnainen perusturva (mm. työmarkkinatuki) on kohtuullisen niukka, mutta viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuki puolestaan melko antelias. Tämän seurauksena on ajaututtu tilanteeseen, jossa toimeentulotuen saajien osuus erityisesti kasvukeskuksissa on merkittävä (Helsingissä 14 % asuntokunnista v. 2011). Voimakkaasti tarveharkintaista toimeentulotukea voidaan verrata kansalaispalkkaan, jonka saamisen ehtona on, ettei tee työtä.

Soininvaaran ja Vartiaisen raportti sisältää joukon (23 kpl) konkreettisia ehdotuksia heikommissa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden lisäämiseksi. Osa toimista tähtää työn tarjonnan kannustimien vahvistamiseen mm. asumis-, toimeentulo- ja työmarkkinatuen ehtoja muuttamalla. Osa toimista kohdistuu matalan tuottavuuden työn kysynnän tukemiseen mm. äitiyteen, työkyvyttömyyteen ja ikään liittyvien työnantajan kustannusten tasaamisen kautta. Ehdotuksiin sisältyy myös aktiivisen työvoimapolitiikan tehostamista sekä työmarkkinajärjestöille suunnattu suositus työttömyystavoitteen käyttöönottamisesta palkanmuodostuksen ohjenuorana. Raportti ei sisällä laskelmia tehtyjen ehdotusten kustannuksista ja vaikuttavuudesta.

Reija Lilja (liite 2) totesi Soininvaaran ja Vartiaisen työnteon kannustimien parantamiseen tähtäävien ehdotusten saavan tukea tutkimuksista, joiden mukaan merkittävä osa työttömistä on kannustinloukussa ja työttömyysveroasteet saattavat pienituloisissa erityisryhmissä, erityisesti yksinhuoltajilla nousta jopa 100 prosenttiin. Sen sijaan palkkojen ja työnantajan kustannusten alentamiseen tähtääville toimille on vaikeampi löytää tutkimuksellista tukea.

Liljan mukaan on varottava liian yksioikoisia tulkintoja siitä, että matalapalkkaisen työn lisääminen johtaisi myös korkeampaan kokonaistyöllisyyteen. Eri maita vertailevat havainnot eivät tätä tue. On myös syytä huomata, että Suomen nykyisissä palkkauskäytännöissä palkat voivat vaihdella merkittävästi henkilökohtaisen suoriutumisen eli käytännössä tuottavuuden mukaan. Senioriteetin vaikutus palkkatasoon on viime aikoi-

na heikentynyt ja palkkojen ikäprofiiliin huippu on siirtynyt varhaisemmaksi, noin 40 ikävuoteen.

3 Keskustelu

Keskusteluun osallistunut raportin toinen kirjoittaja Osmo Soininvaara korosti, ettei raportin tavoitteena ole tehdä Suomesta matalapalkkayhteiskuntaa. Esimerkiksi julkisen sektorin naisvaltaisten alojen palkkanalennukset eivät voi olla ratkaisu ongelmiin. Nuorison palkkausehtojen muuttaminen saattaisi sen sijaan olla harkinnanarvoista siitä huolimatta, että aikaisempien kokeilujen tulokset jäivät laihoiksi. Osasyynä 1990-luvun puolivälissä tehdyn kokeilun epäonnistumiselle saattoi olla poikkeuksellinen työmarkkinatilanne.

Käydyssä keskustelussa Soininvaaran ja Vartiaisen raportti sai kiitosta konkreettisista esityksistä ja tavoitteesta parantaa erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllisyystilannetta. Yleisesti hyväksyttiin se lähtökohta, että kaikkien työpanos on arvokas ja työssäkäynti on aina suositeltavampaa kuin työttömyys. Kaikki konkreettiset ehdotukset eivät kuitenkaan saaneet varauksetonta kannatusta.

Ongelmalliseksi nähtiin muun muassa asuntopolitiikan ja asumisen tukien huomattava vaikutus työn tarjontaan. Tämä edellyttäisi laajempaa tarkastelukulmaa ja ratkaisujen etsimistä myös asuntopolitiikan saralta. Asuntopolitiikan myötä saattaa myös olla tarpeen etsiä alueellisesti räätälöityjä ratkaisuja. Osan tehdyistä ehdotuksista pelättiin yhtäältä heikentävän pienituloisten asemaa ja toisaalta myös vähentävän työssä olevien pienituloisten kannustimia hankkia lisätuloja. Palkkojen ikäsidonaisuuteen suhtauduttiin osin varauksellisesti. Osan ehdotuksista arveltiin muodostuvan julkisen sektorin näkökulmasta kalliiksi. Toisaalta nähtiin, että osa ehdotuksista voitaisiin toteuttaa suhteellisen nopeastikin ja ilman riskiä siitä, että toimilla tarpeettomasti edistettäisiin palkkojen alenemista.

4 Kokouksen päättäminen

Talousneuvoston maaliskuun kokous pidetään keskiviikkona 27.3.2013 valtioneuvoston juhlahuoneistossa. Aiheena on "Elinkeinopolitiikka ja yritysten toimintaedellytykset". Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.30.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri